

Innhold

Forord	5
1 Opptakt	13
1.1 Tema, problemstilling og begrepsbruk	13
1.2 Grunnleggende om materiell prosessledelse etter tvl. § 11-5	16
1.3 Hvorfor skrive om materiell prosessledelse?	17
1.4 Avgrensninger og grensdragninger	19
1.4.1 Spesialprosess og prosessuell veiledning	19
1.4.2 Veiledning i grenselandet mellom materiell og prosessuell rett.....	21
1.4.3 Materiell prosessledelse og rettens forliksvirksomhet ..	23
1.5 Metodisk fundament	26
1.5.1 Rettsanalytisk metode	26
1.5.2 Bruk av utenlandsk rett og utenlandske rettskilder	29
1.6 Videre struktur	30
2 Enkelte prosessuelle grunnbegreper og veiledning	32
2.1 Innledning.....	32
2.2 Kravsgrensen som ramme for rettens veiledning	32
2.3 Rettens handlingsrom innenfor rammene av partenes påstander.....	38
2.4 Påstandsgrunnlaget	44
2.4.1 Påstandsgrunnlaget og dets betydning	44
2.4.2 Behov for veiledning grunnet påstandsgrunnlagets uklare grenser.....	44
2.4.3 Hvor konkretisert må påstandsgrunnlaget være?	50
3 Tvistelovens funksjoner og målsettingen med veiledningen	53
3.1 Innledning.....	53
3.2 Sivilprosessens individualfunksjoner.....	59
3.2.1 Tvisteløsning og rettsbeskyttelse	59
3.2.2 Tvisteløsning i et videre perspektiv	64
3.3 Sivilprosessens samfunnsmessige funksjoner	66
3.3.1 Innledning	66
3.3.2 Den materielle rettens gjennomslag og atferdsstyring..	67
3.3.3 Rettsavklaring og rettsutvikling	69
3.3.4 Kontrollfunksjonen	71

3.4	Målsettingen med rettens veiledning	75
3.4.1	En riktig avgjørelse	75
3.4.2	De ulike funksjoners fokus på et riktig resultat	79
3.5	Syntese: Relativisering og interaksjon	81
4	Sivilprosessens prinsipper og rettens veiledning	82
4.1	Innledning	82
4.2	Autonomibaserte prinsipper	85
4.2.1	Partenes autonomi – behov for og begrensning av veiledningen	85
4.2.2	Et krav om bristende vilje?	90
4.3	Prinsippet om forsvarlig saksbehandling	91
4.3.1	Forsvarlighetsprinsippet og rettens veiledning	91
4.3.2	Nærmere om et forsvarlig grunnlag for en rettsavgjørelse	95
4.3.3	Et uklart prosessopplegg	98
4.3.3.1	Å klarlegge og å klargjøre	98
4.3.3.2	Uklare påstander	100
4.3.3.3	Uklare påstandsgrunnlag	101
4.3.3.4	Rettens supplerende bevisførsel	103
4.3.4	Alternative prosessopplegg	106
4.3.4.1	Andre påstander, påstandsgrunnlag eller bevis enn partenes	106
4.3.4.2	Det normale som sammenligningsgrunnlag	108
4.4	Proporsjonalitetsprinsippet	109
4.4.1	Nærmere om prinsippet	109
4.4.2	Sakens objektive og subjektive betydning for parten ..	113
4.4.3	Proporsjonalitet som katalysator og begrensning for veiledning	115
4.4.4	Særlig om proporsjonalitet, bevisavskjæring og veiledning	117
4.5	Prinsippet om aktiv saksstyring	120
4.6	Prinsippet om kontradiktorisk saksbehandling	124
4.6.1	Nærmere om prinsippet og problemstillingene	124
4.6.2	Veiledning om sakens faktiske avgjørelsesgrunnlag	127
4.6.2.1	Rettens avvikende forståelse eller anvendelse av førte bevis	127
4.6.2.2	Dokumentbevis det ikke er sikret kontradiksjon omkring	132
4.6.2.3	Særlig om vitterlige kjensgjerninger og rettens generelle og faglige viten og erfaringsgrunnlag	133
4.6.3	Veiledning om rettsanvendelsen	137
4.7	Dommerens upartiskhet	143

4.7.1	Utgangspunkt og problemstillinger	143
4.7.2	Måten veiledningen presenteres på	145
4.7.3	Nærmere om måten: dommerens forutinntatthet.....	149
4.7.4	Betydningen av <i>hva</i> det veiledes om for rettens upartiskhet	151
4.8	Foreløpig sammenfatning	152
5	Veiledning i de ulike faser av en rettsprosess	154
5.1	Innledning – tvisteprosessens faser	154
5.2	Veiledning ved prøving av prosessforutsetningene i søksmålsfasen	156
5.3	Saksforberedelsesfasen.....	158
5.3.1	Grunnlaget for en vellykket hovedforhandling.....	158
5.3.2	Saksforberedelsens form.....	161
5.3.3	Forenklet domsbehandling av åpenbart uholdbare krav	164
5.4	Hovedforhandlingsfasen	165
5.4.1	En forsvarlig hovedforhandling.....	165
5.4.2	Rettens klargjørende og begrensende virksomhet	168
5.4.3	Veiledning om alternative prosessopplegg.....	169
5.4.3.1	Veiledning og preklusjon av for sent fremsatte prosesshandlinger.....	169
5.4.3.2	Alternative krav, påstander, påstandsgrunnlag og bevis	174
5.4.4	Veiledning og reassumering av hovedforhandlingen ...	176
5.5	Ved ankebehandling.....	178
5.5.1	Ulike domstolsnivåer, ulike funksjoner, ulikt informasjonsgrunnlag	178
5.5.2	Ankebegrensninger som rammer for rettens veiledning	179
5.5.2.1	For lagmannsretten	179
5.5.2.2	For Høyesterett	182
6	Rettsforholdets betydning for spørsmålet om veiledning	185
6.1	Kategorien rettsforholdets betydning.....	185
6.2	Saker som berører offentlige hensyn	185
6.2.1	Nærmere om dispositive og indispositive saker	185
6.2.2	Betydningen for rettens veiledning av at et forhold er indispositivt.....	189
6.2.2.1	Generelt om rettens veiledning i indispositive saker.....	189
6.2.2.2	Betydningen av ulike offentlige hensyn for rettens veiledning.....	192
6.2.2.3	Veiledning utenfor rammene av kravet i indispositive saker.....	196

6.2.2.4	Særlig om kravsgrensen i tvister med indispositive momenter.....	198
6.2.2.5	Veiledning om påstand i indispositive saker.....	199
6.2.2.6	Veiledning om påstandsgrunnlag i indispositive saker.....	201
6.2.2.7	Veiledning om bevis.....	204
6.2.2.8	Retten upartiskhet.....	207
6.2.3	Veiledning av hensyn til det offentlige i dispositive tvister.....	208
6.2.3.1	Innledning og avgrensning.....	208
6.2.3.2	Særlig om preseptorisk lovgivning.....	209
6.2.3.3	Hensynet til miljøet.....	212
6.2.3.4	Begrenser miljøhensynet partenes disposisjonsadgang?.....	215
6.2.3.5	Retten plikt til å ivareta miljøhensynet....	218
7	Betydningen av rettens europeisering.....	221
7.1	Klargjøring av tema.....	221
7.2	EØS-rettslige forpliktelsers betydning for spørsmålet om veiledning.....	221
7.2.1	Innledning og utgangspunkter.....	221
7.2.2	Ex officio anvendelse av EU- og EØS-retten?.....	225
7.2.2.1	EØS-retten og den norske sivilprosessens disposisjonsprinsipp.....	225
7.2.2.2	Klare brudd på fellesskapsretten.....	229
7.2.2.3	TEUF artikkel 101 som ordre public.....	231
7.2.2.4	Hvilke rettsregler basert på EU-retten anses som ordre public?.....	234
7.2.2.5	Særlig om forbrukerdirektiver.....	237
7.2.3	Fra adgang til plikt til å veilede?.....	240
7.3	Veiledning om materielle bestemmelser i EMK.....	244
7.3.1	Klargjøring av tema.....	244
7.3.2	Statens plikt til å sikre menneskerettighetene.....	246
7.3.2.1	Nærmere om den positive plikten.....	246
7.3.2.2	Domstolens plikt til korrekt anvendelse av konvensjonen.....	249
7.3.3	Subsidiaritetsprinsippet – prosessualisering.....	256
7.3.3.1	Fokus på nasjonale domstolers avgjørelsesprosess.....	256
7.3.3.2	Kravet til forsvarlighet når tvisten gjelder menneskerettigheter.....	263
7.3.3.3	Resultatet av nasjonale domstolers avgjørelsesprosess.....	266

7.3.4	Når anses en sak å inneholde menneskerettslige aspekter?.....	269
7.3.5	Sammenfatning – betydning for rettens veiledning....	272
7.4	Folkerettslige forpliktelsers betydning for rettens veiledning	273
8	Småkravsprosessen og selvprosederende parter	278
8.1	Småkravsprosessen	278
8.1.1	Bakgrunn og hensyn.....	278
8.1.2	Reguleringen av rettens veiledning i småkravssaker....	281
8.1.3	Saksforberedelsen som forutsetning for en vellykket prosess	283
8.1.4	Veiledning og preklusjon i småkravsprosessen	285
8.1.5	Uklarheter i det eksisterende prosessopplegget.....	287
8.1.6	Bevisavskjæringsreglene i småkravsprosessen	288
8.1.7	Alternativt prosessopplegg.....	291
8.2	Selvprosederende parter.....	293
8.2.1	Hvorfor veilede selvprosederende parter?	293
8.2.2	Et relativt behov for veiledning av selvprosederende parter.....	297
8.2.3	Et fokus på den selvprosederende parts vilje.....	300
8.2.4	Særlig om veiledning ved muntlig inngivelse av prosesskriv	301
8.2.5	Veiledning av parter om påstandsgrunnlaget	303
8.2.6	Veiledning om bevis og ved parts- og vitneavhør.....	305
8.2.7	Rettens upartiskhet.....	308
9	Anke over brudd på reglene om materiell prosessledelse	310
9.1	Ulike typer brudd og ulike konsekvenser	310
9.2	Brudd på klargjørings- eller veiledningsplikten som saksbehandlingsfeil.....	313
9.2.1	Brudd på veiledningsplikten	313
9.2.2	Brudd på rettens plikt til å klargjøre prosessopplegget	315
9.2.3	Uriktig eller unyansert veiledning.....	316
9.2.4	Feil ved måten veiledningen ble ytt på.....	317
10	Konklusjoner og observasjoner	318
	The simple question	321
	Diversity in underlying principles and goals	322
	Different stages and different fields of law	323
	Party guidance when EEA rights and obligations are disputed.....	323
	Party guidance when ECHR rights and obligations are disputed.....	325
	Self-represented parties and small claims-track	326
	Kildeliste	327
	Stikkordregister	355